

Bilaga : Oscar I:s kvinnor.

Oscar I har ett rykte som kvinnojägare men det har bara gått att identifiera fyra eller fem kvinnor i hans liv: Hans mor, hovdamen Jacqueline Löwenhielm (1797-1839; f. Gyldenstolpe), hans hustru Josefina av Leuchtenberg (1807-1876), finskan Gustava Björklund (1794-1862) och artisten Emilie Höggqvist (1812-1846). Därutöver finns två namn Ebba Frölich (1797-1816) & Mathilda d'Orozco (1796-1863). Frölich var dotter till hovstallmästaren. d'Orozco var spanska, gifte sig svenskt 1817 & var en uppskattad harpspelare. Oscar påstås ha "svärmat" för dem, men någon information finns inte.¹

Ett genomgående drag i skildringarna av Oscars uppväxt är att hans mor och övriga kvinnor ansågs irrelevanta och/eller skadliga. Oscar uppfostrades inte bara utan lekkamrater men även utan kvinnor. På baler och andra tillställningar träffade han dock drottning Charlotta & hennes hovdamer, vilket efteråt har gett upphov till en mängd rykten. Drottningen fungerade i början som hans lektant, senare som hans nöjesarrangör. Oscars guvernör motarbetade hans umgänge med hovdamerna. Det finns t ex en episod från 1815 då han avbröt Oscars "nybörjarkurtis" av hovdamen Mariana Koskull (1785-1841) med repliken: "För Guds skull min fröken, skona tredje generationen, ni fördärvar ju allihop på en gång."² Oscar fick också avge ett löfte att även vid baler lägga sig senast kl 10.

1818 dog både Karl XIII och drottning Charlotte och hovlivet låg en tid nere. Under Oscars studenttid 1819-1823 förekom dock mycket baler, soaréer, middagar, konserter, utflykter och fransk amatörteater. Hösten 1820 anses ha varit höjdpunkten. Oscar vikarierade 1818 tre veckor som chef för de kungliga teatrarna vilket gav mersmak. 1819-1823 både satte han upp pjäser och spelade i dem. Han påstås 1821 haft ett förhållande med sin motspelerska Jacqueline Löwenhielm men det har inte gått att verifiera.

* * *

Gustava Björklund (1794-1862)

Enligt Per Erik Wahlund skall Karl Johan, c. 1823-1824, haft ett förhållande med finskan Gustava Björklund (1794-1862), men det förefaller troligare att förhållandet var med prins Oscar under tiden som han väntade på att hans brud skulle bli lovlig. Det som talar emot Karl Johan är Gustavas bristande franska & att det verkar föga troligt att Jean omedelbart som Desirée anlände till Sverige skulle ha tagit sig en ny älskarinna. Gustavas sentida ättlingar är dock övertygade om motsatsen.

Gustava gjorde sig senare i livet ett namn som krögare & kokboks författare, men arbetade denna tid som uppsasserska (?) på Djurgårdsrestaurangen "Franska värdshuset". Gustava hade sedan tidigare en son u.ä. Gustaf "Reinhold" (1817-?) och födde nu ytterligare två döttrar u.ä.: Lovisa Elisabeth "Carlsson" (1824-?; ogift, död ung) & Henrietta (Andrietta?) Gustava "Carlsson" (1825-1886; 1848 g. Törneman). Det fanns verifikationer på att Gustava senare i livet fick en del reda pengar av hovet, att döttrarna fick privatundervisning av den hovet närstående Niklas af Wetterstedt som även ledsagade dem på en Parisresa & att Henrietta efter sin man Törnemans död fick en pension av hovet.³

*

¹ Söderhjelm & Palmstierna 1944: s. 71; Sundberg 2004: s. 220.

² Drottning H E Charlotta 1942: s. 487.

³ Wahlund 1991.

Emelie Högqvist (1812-1846)

”Syndens lön är döden.”
Romarbrevet 6:23.

Oscar hade c. 1836-1842 ett förhållande med artisten Emilie Högqvist. Emilie föddes den 29 april 1812 som dotter till hovmästaren Anders Högqvist (?-1835?) och hans fru kammarjungfrun Anna Beata Hedvall (1781-1835?), båda anställda hos greve Carl De Geer af Leusta. Emilie var mellanbarnet av fem syskon födda 1807-1819. Hon började sin karriär 1821-1826 som elev vid operabaletten & Selinderska barnteatern och turnerade 1826-1828 i landsorten med Bergengrenska teatersällskapet. 1828-1845 var hon på Kungliga teatern. De första åren spelade hon mest biroller. Efter en studieresa 1834 till Paris gick dock karriären bättre. Hon var framförallt komedienn. Man beundrade hennes skönhet, vitalitet & lätta naturligt spelstil. Hon ansågs dock ha för svag röst och pondus för de stora dramatiska rollerna. På en sjukdom tog karriären slut 1845, men hon hann spela 125 roller av varierande slag.

Föga är känt om Emilies skolgång, men 1823-1826 (?) gick hon i flickskola. Hon påstås varit märkbart bättre utbildad än sina konkurrenter. Hon läste t ex mycket skönlitteratur – både svensk & utländsk – och höll senare i livet litterär salong, de s k torsdagsmottagningarna.⁴ 1834, 1837 & 1839 gjorde hon studieresor till Paris, 1839 även till London. Mesta tiden ägnade hon sig åt att se föreställningar på Comédie-Française. Hennes stora förebild var skådespelerskan Mars Monvel (1779-1847). Emilies franska tycks ha varit tillräckligt bra för att följa handlingen i pjäserna & att läsa lättare underhållningslitteratur. Under tiden med sin älskare Broomfield c. 1831-1834 lärde hon sig också en del engelska. Hon tycks av båda sina älskare ha betraktats som ett utbildningsprojekt. Det finns likheter mellan Emilie och Desirée: Självständighetsbegäret, att i proto-feministisk anda röra sig på stan iförd manskläder & flörta med flickorna, charmen, självupptagenheten, viljan att lämna ett eftermäle och något svårdefinierbart destruktivt långt inne i själen.

Emilies privat- & yrkesliv är dokumenterat i flera romantiserade biografier (Sylvia 1890; Lindwall 1916; Horn 1942). Därutöver finns nekrologer, minnen, brev & kortbiografier (Björklund 1847; Vannqvist 1847; Crusenstolpe 1852; Odd 1857; SBL 1863; Stålberg 1864: ss. 195-196; Jolin 1867 & 1872; Hellberg 1870: del 2, ss. 209-210; Blanche 1873; Hedberg 1884: ss. 74-92; SBHL 1906; Meijer-Granqvist 1912; Key 1915: del 1, ss. 283-306; Swahn 1924; Wieselgren 1939; Lindenbaum 1952: ss. 161-177; Wikland 1971). Hon förekommer även som biperson i de senare Oscar I-, drottning Josefina- & Bernadottebiografierna och det finns en svensk långfilm av Gustaf Molander ”Emelie Högqvist” (1939) med Signe Hasso i huvudrollen. Hassos spelstil påstås liknat hennes.

Författarna August Blanche (1811-1868), Orvar Odd (Oscar Patric Sturzen-Becker) (1811-1869) & Johan Jolin (1818-1834) tillhörde hennes umgängeskrets varför deras noveletter & ”minnen” bör vara någorlunda tillförlitliga. Det som mest verkar ha fascinerat dem var kontrasten mellan Emilies självfulla scenframställningar och hennes sakliga inställning till skådespelaryrket, sina högt uppsatta älskare & ödet.

Emilies förste kände älskare var baron John Arthur Bloomfield (1802-1879), son till engelske ministern. Denne kom till Sverige 1826 som legationssekreterare och stannade till 1833. Det är oklart när förhållandet började, 1831 har nämnts, men det tog slut 1834 i London. Oscar

⁴ Personne 1913: del 5-8; Wieselgren 1939.

antas efter en enträgen uppvaktning ha efterträtt honom 1836-1842. Med Bloomfield fick hon 1833 en dotter Tekla (1833-?). Med Oscar fick hon två söner Hjalmar (1839-1874) & Max (1840-1872). Pojkarna brukade hon skämtsamt kalla för hertigarna av Lappland, eftersom länet var ledigt. Lappland & Jämtland var nämligen inte hertigdömen. Alla tre barnen inackorderades 1842 hos en fosterfamilj i Hamburg. Eftersom Emilie var ogift var hon omyndig. Hennes & barnens förmyndare var först generaltulldirektör Carl Henrik Gyllenhaal (1788-1857), därefter postdirektör Carl Johan Hellberg (1815-1877;). Båda var Oscars politiska agenter – tjänsterna var sinekurer. Bristerna i Emilies privatmoral skyldes efteråt på hennes mor:

Man har hört de gräsligaste berättelser om huru denna mor – helt och hållet ovärdig modersnamnet – *sålde* sin dotter, då denna var endast fjorton år, åt en gammal rik vällusting, hvars namn alla Stockholms invånare ganska väl minnas; huru hon öfvertalade – *trugade, piskade* henne till att inträda på lastens väg, då flickan af instinkt ryggade tillbaka för det ohyggliga, sminkade spöket.

Icke nog med, att Emilie redan som barn kom till Kongl. theaters balettskola, der hennes äldre systers, äfvensom många andra flickors, sällskap och exempel just icke voro de bästa för henne; men det omtalas äfven huru hennes mor plögade tillstålla baler för denna klass of theaterflickor, baler som besöktes af officerare, diplomater, jemte många andra bland huvudstadens elegantaste ungarlar, och der det tillgick ganska fritt och obesväradt. – Vi fråga nu: hurudant skulle det arma barnet bli under sådana förhållanden och i sådan omgifning?⁵

Detta låter ju fantasieggande men har varit svårt att verifiera. Hur som helst bestod Emilies liv i huvudsak av arbete. Modern flyttade in för att ta hand om Tekla men dog 1835. Senare hade hon en guvernant anställd. Det finns en ”intervju” med Emelie från vintern 1845/46 om hennes arbetsmetod, baserad på total inlevelse:

Glömma återtog hon ännu en gång, i det hennes stämna blef allt mer och mer vibrerande och liflig – der ha vi en sporre, som duger för en konstnär, en gnista för att tända hans heliga eld. Att glömma oss sjelfva och att med hela vår varelse flytta in i en annans, det är vår högsta, vår svåraste uppgift. – Lika tråkigt och själsdödande det är, att, likt ett litet skolbarn, inplugga sjelfva lexan af rolen, och att intvinga tankarna inom ett fångselgaller, som de oupphörligt vilja genombryta; lika helsosamt är detta tvångsarbete för en själ, som behöfver glömma. Ju mera rollens ord och tankar nötas in i vårt minne, ju mera öfvergå vi sjelfva i den karakter vi skola framställa.

Hvilken sällhet och tröst för ett hjerta, som vill glömma, att identifiera sig med en annans, som lider eller fröjdas genom oss, en drömfigur förstås, men som får lif och verklighet till låns af den, som vill förgäta dem båda.

Ack, huru många gånger, då jag spelat en ung älskelig flicka, ett barn från landsbygden, en hjeltinna af ädlaste halt, en af de der englarna, så sällsynta på jorden, men hvilka theaterförfattarne ha så lätt att uppleta; huru har jag icke gråtit af fröjd öfver att åtminstone några timmar hvarje qväll vid rampens sken få vara en sådander öfver-jordisk varelse. Jag har sökt lefva i min rôle med dubbelt lif, så att det också skulle räcka till för nattens drömmar; och ofta har jag fortsatt min role i drömmen,

---

⁵ Crusenstolpe 1852; Stålberg 1864: s. 195; Lindwall 1916: s. 14.

varit genomlycklig också under dvalans timmar, för att sedan vakna – vakna till – mina *minnen*.⁶

Emilie var bland de högst betalda skådespelerskorna men tog även emot pengar & gåvor för att leva ståndsmässigt: T o m 1831 bodde hon hemma. Våren 1832 hyrde Bloomfield en våning åt henne på Salviigränd 1 i hörnet av Västerlånggatan nära slottet, de s k Masreliezimmeren. 1836 hyrde Oscar henne en paradvåning våning i hörnet av Freds- & Malmtorgsgatan, nära Gustav Adolfs torg, där hon bodde till sin död. Hur mycket pengar hon tog emot är inte känt, men våningen var dyrbart möblerad. Året 1842/43 reste hon i Tyskland & Italien. Hon höll salong, om än i det mindre formatet, bistod sina vänner & släktingar med handlån och försörjde tre egna barn, två systerdöttrar, en guvernant & två pigor. Dödsboet av silver, klänningar, kappor, smycken, tyger, m m täckte dock inte de ackumulerade skulderna. Antalet efterlämnade klänningar, nära 400 stycken, kallades då lyxbegär men skulle nog idag beskrivas som en psykiatrisk diagnos – mycket var inte nog. Hon påstås ha dött av lungtuberkulos, cancer eller gallsten (?) men den rätta diagnosen förefaller ha varit syfilis. August Blanche beskrev henne under ett besök februari 1846:

Mitt första besök efter ankomsten till Stockholm gällde naturligtvis min välgörarinna i Palinska huset. Hon var sjuk, plågad av det lidande, som snart skulle ända detta korta, men lysande liv. Hennes ansikte var avmagrat sedan jag sist såg henne och skuggan djupare kring hennes ögon, men glansen i dem, den oförgätliga himmelsblå glansen, tycktes ingenting kunna släcka, och hon räckte mig sin hand.

- Det är inte alltid jag förmår räcka någon min hand, yttrar Emelie Höggqvist. Ibland äro mina armar som förlamade, och nog är det hårt att med egen hand icke kunna avtorka sina tår. Dock, man får trösta sig med törnet för de rosors skull man en gång haft.⁷

Och Jolin strax innan avresan till Italien:

Emilie Höggqvist hade varit hopplöst sjuk. Hon fick nu mottaga besök af sina vänner innan hon företog sin resa till utlandet. ... Se mina fingrar [sade hon], kan det kallas fingrar, ingen ring åt ett barn kan sitta kvar på dem. Tio strumpstickor, kära [du]. Och hon lekte skämtsamt med sina af sjukdomen halft förlamade små händer, som nu voro nästan transparenta.⁸

D v s neurologiska symptom liknande Oscars och som hos honom diagnosticerades som ”paralysie générale” (hjärnsyfilis). Men eftersom Emilie föredrog att tillbringa sin sista tid utomlands, hon dog i Turin den 18 december 1846 där hon ligger begravd, kommer vi aldrig att få veta. Om hennes relation till Oscar vet vi heller ingenting. Emilie benämndes efteråt som ”maîtresse en titre” eller ”hetär”, men älskarinna är nog en bättre beteckning. I livstiden sörjde hon som sagt själv för barnen, därefter betalade Oscar ett underhåll fram till deras myndighetsdag & en grundplåt för vuxenlivet. Parets två söner dog utomlands: Hjalmar i London 35 år, Max i Kina 32 år. Tekla gifte sig med en tysk.

*

⁶ Jolin 1867: s. 45; Jolin 1872: s. 16.

⁷ Blanche 1873. I: Blanche 1890: ss. 273-274.

⁸ Jolin 1872: s. 31.

Jacquette Gyldenstolpe (1797-1839; 1817 g. Löwenhielm; 1838 g. Troil)

Oscar I:s förhållande med Jacquette Gyldenstolpe har inte gått att verifiera. ”Bevismaterialet” är ”guilt by association” som med tiden fått vingar. Ryktet blev dock inte offentligt förrän i hennes exman Löwenhielms nekrolog.⁹ Som nobelpristagaren John Wheeler har sagt om folks benägenhet att tro på något bara för att andra gör det: ”Surely [they say] where there’s smoke there’s fire? No [I say], where there’s so much smoke there’s smoke.”

*

Jacquette föddes den 3 juli 1797 i Stockholm som dotter av generalmajoren greve Nils Gyldenstolpe (1768-1844) och hans hustru grevinnan Aurora De Geer (1779-1834). Hon var hovdam hos drottning Charlotta & senare hos drottning Desirée. 1817 gifte hon sig med greve Carl Gustaf Löwenhielm (1790-1858), överstelöjtnant i Karl Johans stab. Äktenskapet blev olyckligt och upplöstes 1829. 1838 gifte hon om sig med diplomaten Uno von Troil, flyttade med honom till Konstantinopel, men avled året därpå i kolera. Jacquette & von Troil fick två barn: Emilie Jacquette (1832-1913) & Charlotte Emelina (1833-1911).

1927 publicerades Löwenhielms minnen. Äktenskapet ingicks den 18 september 1817. Hans far verkar inte ha uppskattat svärdottern, uteblev från bröllopet och orsakade efteråt paret en mängd ekonomiska svårigheter. I stället var det Oscar som överlämnade bruden. Paret tillbringade vintern på Longs herrgård i Värmland som Löwenhielm arrenderade av sin far. Där upptäckte de att de inte passade ihop. Kanske hade allting hade gått för snabbt.

Hon hade litet bestyr med hushållet och med parken, hon roade sig då och då med musik och teckning, men aldrig lyckades jag ingiva henne smak för allvarigare lektyr och ändå var hennes själ i så stort behov av bildning och kultur. Jag var efter någon tid nästan besluten att för alltid bosätta mig här och hängav mig åt lantushållningen med min karaktärs hela livlighet och fick för var dag mera lust för jordbruk och lantliv.

Jag trivdes förträffligt med livet på landet och hade en obestämd förkänsla av att hovlivet och storstaden skulle bringa mig olycka. Jag fruktade vistelsen där desto mera, som mina affärer voro ganska tilltrasslade, och min unga hustru hade en avgjord smak, ärvd av hennes fru mor, för slösaktighet, dyrbara toaletter och allt tänkbart bjäfs. Avlägsnandet från huvudstaden hade ensamt kunnat förbättra henne i detta avseende. Hennes föga meddelsamma och misstänksamma karaktär utvecklades dag för dag mera, och allt som var i strid med hennes smak och infall retade henne till en ofta förskräckande grad. De mildaste föreställningar försatte henne i dåligt lynne, som hon ogenerat och orättvist lät gå ut över mig.¹⁰

I de militära anställningsvillkoren ingick en sex månaders ledighet vid äktenskap. Den 18 mars 1818 återgick Löwenhielm i tjänst. Inte heller Karl Johan uppskattade Jacquette utan lät sitt dåliga humör gå ut över henne. Löwenhielm installerade hustrun på Finspongs slott hos hennes mor för att freda henne. Inget bra val visade det sig. Under hösten 1820 besökte hon Rosersbergs och Gripsholms slott där hon deltog i hovets maskerader & franska amatörteater: ”Den framgång min hustru därvid hade mindre för sin talang än för sin strålande skönhet och elegans, bidrog än ytterligare att alldeles förvrida huvudet på henne och att för alltid beröva mig hennes hjärta.”¹¹

⁹ Svea folkkalender 1859: s. 142.

¹⁰ Löwenhielm 1927: del 1, ss. 148-149.

¹¹ Löwenhielm 1927: del 1, ss. 158-159.

Det enda Löwenhielm meddelar därutöver är att förhållandet mellan honom och Oscar denna tid är dåligt – Oscar bemötte honom med ”kyla och likgiltighet”¹² – men att han 1821 utnämns till Oscars kammarherre. Under sommaren besökte Oscar Finspongs slott och umgicks med Jacqueline & hennes föräldrar. I mars 1822 fick Löwenhielm ett hedrande uppdrag som diplomat i Wien & att fungera som Oscars ombud i förhandlingarna om villkoren för hans frieri till Josefina av Leuchtenberg. Detta förefaller ganska så märkligt om nu Oscar gjort honom till hanrej. Flera utlandstjänster följde. Jacqueline stannade hemma. När han under ett besök 1827 fann hennes våning så dyrbart möblerad att man kunde misstänka henne ta emot gåvor av någon älskare inledde han skilsmässoförhandlingar.

*

Oscar & Jacquettes relation blir klarare om uppgifterna presenteras kronologiskt: Jacqueline spelade 1821 tillsammans med Oscar i ”La Revanche” (13 & 20 februari) & ”Les folies amoureuse” (27 februari). Under sommaren besökte han henne & familjen. Den 2 oktober skrev han till sin adjutant om hennes fortsatta medverkan:

"Det är visserligen ej lockande för dig, och jag lofvade i det fallet att ej säga något, men jag tror att sejouren till Rosersberg blir omkring den tid, då du skall komma upp och de bruka vara rätt roliga som du vet. Repertoaren håller nu på att sättas upp, och jag skall med det första skicka de roller som både du och Grefvinnan torde åtaga sig att spela. En enda Costume pièce få vi, och som jag redan bestämt att jag låter göra costumerna för alla, skall jag be att få veta om Grefvinnan approberar den ritning jag därpå låter göra."

Tre dagar senare skickar han Jacquettes tre roller: Euphemie i "Gaston och Bayard", Angelique i "Les fausses infidélités" samt Sophie i "Le Philosophe sans le savoir". Samtidigt översänder han "tvenne projecter till Costumer för Tragedieu". "Bed Grefvinnan bestämma hvilkendera hon tycker mest om", skriver han, "samt tygets sår och det antal hon behöfver. Det hvita fram i klänningen skall naturligtvis vara Atlas ... Jag skall då köpa upp altsammans så att Grefvinnan får blott besväret att sy klädningen. Galonerna vill jag gärna veta af hvad bredd de skola vara." Oscar hade beslutat att själv betala allt. "Som de costumer hvilka fordras i denna piece äro ganska dyra, har jag bestämt att jag låter göra dem för alla och behåller dem sedan i min enskilda Theater rustkammare. Skrif också om det är värdt att skicka dessa tyger till Finspång. Jag förmodar att Herrskapet är här dessförinnan. Din role medföljer också."¹³

Från repetitionerna på Rosersbergs slott den 21 november 1821:

Kronprinsen, som påstås dua gr. L. och blir duad tillbaka, har haft ett gräl med henne. Han öfverlämnade en roll till henne, som hon ej ville veta af, och för att göra ett slut på hans upprepade öfvertalningar ref hon rollen i stycken och kastade den på elden. [Det tycks ha haft något med innehållet att göra. Pjäsen repeterades in men Karl Johan förbjöd den att visas.]¹⁴

¹² Löwenhielm 1927: del 1, s. 162.

¹³ Söderhjelm & Palmstierna 1944: ss. 85-86. [Brev i Långarkivet.]

¹⁴ Wachtmeister 1915: s. 141.

Från en maskeradbal hos spanske ministern den 3 januari 1822:

Han [kronprinsen] hade detta senare år varit mycket intresserad af grefvinnan Jacqueline Löwenhielm, född Gyldenstolpe, men på denna maskeradbal tycktes han företrädesvis utmärka hennes kusin Mina Gyldenstolpe.

...

Under balen gick Charlotte Wrangel in i damernas toaletterum för att aftaga sin mask; hon stod där ensam, då ett fruntimmer instörtar och kastar sig på en stol spasmodiskt gråtande. Charlotte närmar sig, tillbjuder vatten och hjälper henne att aftaga masken och ser då, att det är grefvinnan Jacqueline Löwenhielm, som hon blott ett par gånger förut talat vid, men som nu med största häftighet beklagar sig öfver honom (kronprinsen) som glömmet henne för »den där lilla tossan», gråter och beskärmar sig. Charlotte stod förstenad och hade icke väntat sig detta skamlösa förtroende af en person som hon så litet kände.¹⁵

Från en supé hos Gustaf Adolf Fredrik De la Gardie (1800-1833), son till generalen m m Jacob De la Gardie, den 30 januari 1822:

Häromdagen var jag på en af de supéer, som De La Gardie junior årligen ger, och där prinsen också var. Jag har aldrig sett något så bedröfligt som denna soirée. Alla damerna sutto rundt ett bord i ett hörn, skilda från det öfriga sällskapet genom prinsen och gr. L. [som pratade animerat.] Af respekt höllo sig alla ungherrarne stående i ett hörn i samma salong, där de hviskade sinsemellan.¹⁶

Och slutligen en "gazette" av Hampus Mörner från februari 1822 som cirkulerade i avskrift:

*Som dagen skön, men kall som is
var grefve Löwenhielms grevinna.*¹⁷

Resten av 1822 var Oscar på friarresa. Någon mera information finns inte. Förhållandet, om det någonsin existerat, var övert. Jacquettes påfallande brist på vördnad har ansetts tala för ett förhållande, men hon var faktiskt av en förnäm adelsfamilj & de träffades dagligen.

*

Hovfunktionären Johan Nauckhoff har berättat en fortsättning. 1824 utnämndes Jacqueline till en av Desirées statsfruar & satt i den egenskapen med vid middagarna. Hennes placering var mittemot prins Oscar. Enligt Nauckhoff ögonflörtade hon med honom på det mest oförskämda sätt. Efter en sådan middag kallade Karl Johan in Nauckhoff på rummet och bad honom meddela grevinnan att hon kunde vänta sig ett besök:

En timme derefter voro vi på vägen till grefvinnan Löwenhielm, som bodde två trappor upp i rummet intill Rikssalen, med utsigt åt yttre Borggården, jag förut och H:M: efter, helt allena, med en slängkappa öfver axlarna. Ankomna till grevinnans inre rum, tog jag kappan – det var, emot vanan, ingen domestique – och öppnade dörren, som åter tillslöts; hvarefter jag utanför afbidade återståget. Omkring tre quarters timme hade förflutit när H:M: öppnade dörren, emottog sin kappa, och återvände. Jag

¹⁵ Silfverstolpe 1908: del 3.

¹⁶ Wachtmeister 1915: s. 160.

¹⁷ Personne 1913: del 4, s. 83. [Versifierad tidning av greve Hampus Mörner, ca. 1822-02.]

anmärkte för mig, att, juste småleende och något mystisk min, H:M: syntes varm, samt hafva temligen stark ansiktsfärg – men ämnet var intressant, och conversationen hade sannolikt fått en animerad vändning. Under vägen yttrades ingenting; men återkommen till sängkammaren, sade H:M: åt mig: "Vous n'avez pas besoin de parler du notre cours – je ne veux pas faire de l'éclat."¹⁸

Hur detta ska tolkas är oklart. Kanske menar Nauckhoff att Jacqueline var en slampa & vandringspokal. Det finns fler antydningar om sådant. Min egen tolkning är dock att hon, liksom flera andra av Desirées hovdamer, retat upp Karl Johan genom sin bristande underdånighet.

*

Oscara Meijergeer (1815-1884)

Oscar I:s överifierade förhållande med Jacqueline Gyldenstolpe påstås ha resulterat i ett barn. Detta barn skulle vara hittebarnet Oscara som 1815 (?) lämnades utanför grevinnan Louise Meyerfelts (1745-1817; f. Sparre) dörr på Drottninggatan i Stockholm. Den första tiden av hennes liv är endast känt genom de uppgifter hon själv lämnat och som genom en väninna redovisas i hennes nekrolog.¹⁹ "Vid det fina, med spetsar försedda linne, hvori barnet var insvept, var en liten plåt med namnet 'Oscara'." Det finns flera födelsedatum:²⁰ Enligt mantalsskrivningen Risinge 1820-1824 är hon född 1815. Enligt husförhörslängden Risinge 1825-1829 & vigselboken Risinge 1833 är hon född den 4 april 1815. I husförhörslängden Stockholm 1830-1835 är hon född den 27 mars 1816. Eftersom Meyerfelt dog den 16 september 1817 måste Oscara vara född innan dess, men det finns födelseår angivna fram till 1829.

Nästa uppgift i nekrologen är att: "Nämnda grefvinna upptog den lilla och drog under den närmaste tiden försorg om henne. Efter några år upptogs hon emellertid av excellensen [Gustaf] W[etterstedt] på Finspong, der hennes första ungdomstid förflöt." Wetterstedt var gift med hovdamen Aurora De Geer som hade en dotter i 1:a äktenskapet Jacqueline Gyldenstolpe som 1819-1822 (?) bodde hemma och verkar ha skött om henne. Oscara bodde hos grevparet till dess hon den 19 september 1833 gifte sig med den preussiske artillerilöjtnanten Gustaf Adolf Hilder. Som gift bodde Oscara i Norrköping & därefter i Schlesien, Tyskland. Hon fick två barn Oscara Jacqueline Aurore (1834-1842) & Gustaf Oscar (1836-1888). Oscara tycks med tiden känt sig alltmer övertygad som sin adliga härstamning och döpte om sig från Meijer till Meyer Geer (=Meyerfelt + De Geer), sgenare hopdraget till Meyergeer. Möjligen antydde hon också en kunglig härstamning men det finns inga uppgifter.

*

Ryktet om Oscaras kungliga härstamning förefaller ha vuxit fram parallellt med ryktet om att Oscar & Jacqueline haft ett förhållande. Den första antydning i den riktningen är i Löwenhielms nekrolog: "Det hviskades till och med, att grefve Löwenhjelm blundade der hela världen såg, och att just detta utgjorde försänkningen och förklaringsgrunden till den höga, utomordentliga och orubbliga gunst, hvaraf han sedan hade att hugna sig hela lifvet igenom."²¹ Men det skrivs

¹⁸ Nauckhoff 1844: s. 115.

¹⁹ Norrköpings Tidningar, 1884-05-01, s. 2; Aftonbladet, 1884-05-02, s. 3; Dagens Nyheter, 1884-05-03, s. 2; Kalmar [Tidning], 1884-05-10, s. 5.

²⁰ Ingrid & Olof Bergström. Anbytarforum, 2008-07-06. <<http://aforum.genealogi.se>> (2016-01-01).

²¹ Svea folkkalender 1859: s. 142.

inte rent ut förrän 1900: ”Efter elfvaårigt äktenskap [1828] födde grefvinnan en liten den mest förtjusande dotter, som i dopet erhöll namnet Oscara.”²² Vilket författaren påstår vara skälet till skilsmässan året därpå.

Därefter betraktas Oscaras härstamning som given trots att inga uppgifter – inga kyrkböcker, inga familjetraditioner – redovisas som bevis. Carl Fredrik Lindahl ”Lazarus” (1900: s. 350), Claes Lagergren (1922: s. 95), Vivi Horn (1928: s. 348) och senare författare, fram till 2016 ett tjugotal, hänvisar till rykten eller till varandra. Ryktenas ursprung verkar vara tidningarna Hemmet : läsning för ung och gammal, Vårt land & Fäderneslandet som denna tid publicerade följetonger i ämnet av Paul Meijer-Granqvist (1867-1940) under diverse pseudonymer:

Carl XV:s sista kärlek. Hemmet 1898: n:r 1–44. (Även publicerad som bok 1918.)
Sanningen om Helga de la Brache. Hemmet 1914: 1–37, 57–58.
När Carl Gustaf var ung. Vårt land 1908:117–254.
Kung Karls sista kärlek. Fäderneslandet 1910.
Kunglig kärlek. Fäderneslandet 1916–17.
Bernadotterna och kvinnorna: Carl Johan och Marianne Koskull. Fäderneslandet 1924.
Oscar I och grevinnan Löwenhielm. Fäderneslandet 1924–25.
Kung Oscar och Emilie Höggvist. Fäderneslandet 1926–27.
Prins Gustaf och Josephine Hamilton. Fäderneslandet 1927.²³

*

Helga de la Brache (1817-1885)

Antydningarna om Oscaras kungliga bakgrund tycks ha inspirerat lärarinnorna Helga de la Brache (1817-1885; f. Aurora Magnusson) & hennes väninna Henrika Aspegren (1819-1871) till ett liknande bedrägeri: Att Helga var dotter till Gustav IV Adolf. Detta var först ett sätt att snylta på godtrogna men resulterade 1860-1870 genom omgivningens hjälp i en statlig pension. Helga försökte även pressa pengar av änkedrottning Josefina genom att hänvisa till papper i sin ägo som hon inte ville visa upp. Detta väckte misstankar. Avslöjandet av bedrägeriet väckte ett enormt uppseende och debatten ville aldrig ta slut. Bedrägeriet + rättegångarna + debatten pågick 1860-1920. Allt är mycket ordentligt dokumenterat. Jag utgår ifrån Hallendorffs (1924), Linders (1924) & Aspegrens (1979) sammanfattningar. Eftersom affären bara tangentiellt handlar om Bernadotterna fattar jag mig dock kort.

Enligt bedrägeriet hade Gustaf IV och drottning Frederika efter sin skilsmässa 1812, 1816 gifte om sig med varandra. Helga föddes 1817, -19 eller -20, men adopterades därefter bort. Hon skulle 1842 ha överlämnat papper på sin härstamning till prins Oscar.

En senare historieskrivning var att Helga var en bortbyting. Denna version var baserad på att modern vid hennes konfirmation berättat att hennes eget barn dött vid födseln men att det genom grevinnan Aurora af Wetterstedt försorg (som modern påstod sig känna efter en anställning) ersattes av ett oäkta barn mellan greve Carl de Geer (alternativt prins Oscar) & Aurora von Stedingk (en av Oscars motspelerskor på hovteatern), som alltså var hon, Helga. Änkedrottning Josefina förefaller ha misstänkt något i den vägen, gett henne ett bidrag, men sedan tänkt om.

²² Lazarus 1900: s. 350.

²³ Oscarsson 1985: s. 325.

Den korrekta versionen var att Aurora Magnusson var dotter till tullvaktmästaren Anders Magnusson (1792-1826) och pigan Charlotta Palmgren (1783-1853). 1845 bytte hon till namnet Helga de la Brache. Väninnorna, eventuellt var det ett lesbiskt kärleksförhållande, drog sig fram genom privatlektioner och att snylta på släktingar & bekanta.

Helga processade om sin pension. Efter hennes död övertogs processandet av hennes advokat som drev dem ända fram till 1910 – nu med vinklingen att Alexander I, i egenskap av förmyndare till Gustaf IV:s barn, skulle ha lämnat en fond till Karl Johan för deras underhåll, som han lagt beslag på för egen räkning. Artiklar i ämnet fortsatte att publiceras fram till 1920 och därefter sporadiskt. Journalisten & politikern Per Albin Hansson tillhörde de som trodde på historien.

Referenser

- Aspegren, Ebbe. (1979.) Riksspöket Helga de la Brache : 1800-talets stora bedrägeriaffär på kunglig nivå. Stockholm: Norstedt.
- Björklund, Jacob. Minnesord öfver Emilie Högqvist vid minnesfesten i Konstnärsgillet. Aftonbladet 1847-04-06, s 1-2.
- Blanche, August. (1873.) En skådespelares äventyr. I: Samlade verk, del 3 (1890). Stockholm: Åhlén & Åkerlund. <runeberg.org> (2016-01-01).
- Crusenstolpe, Magnus Jacob. (1852.) Emilie Högqvist. I: Miniatur-almackan. [Ej lokaliserad.]
- Hallendorff, Carl. (1924.) Från Karl XV:s dagar : Personer och händelser. Stockholm: P.A. Norstedt & söners förlag.
- Hedberg, Frans. (1884.) Svenska skådespelare : Karakteristiker och porträtt. Stockholm: Fritze. <runeberg.org> (2016-01-01).
- [Drottning] Hedvig Elisabeth Charlottas dagbok, band 9, 1812-1817. (1942.) Stockholm: Norstedt.
- Hellberg, Johan Carl. (1870.) Ur minnet och dagboken om mina samtida : Personer och händelser efter 1815 inom och utom fäderneslandet af Posthumus. Del 1-12 & bihang (1870-1874). Stockholm. <runeberg.org> (2016-01-01).
- Horn, Vivi. (1928.) Herrarna till Runsa : Några drag ur släkten Ankarcronas historia. Stockholm: Lars Hökerbergs bokförlag.
- Horn, Vivi. (1942.) En fjärilslek : Emilie Högqvists levnadssaga. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Jolin, Johan. (1867.) En liten middag hos Emilie Högqvist. I: Thalia : Theaterkalender för 1867, ss. 36-48. Stockholm. <runeberg.org> (2016-01-01).
- Jolin, Johan. (1872.) Emilie Högqvist och Debutanten. I: Skrifter. Berättelse och smärre uppsatser, del 1, sida 5-34. Stockholm: Adolf Bonnier.
- Key, Ellen. (1915.) Minnen av och om Emil Key. Del 1-2 (1915-1917). Stockholm: Albert Bonniers förlag. <runeberg.org> (2016-01-01).
- Lagergren, Claes. (1922.) Mitt livs minnen. Del 1. Stockholm: Norstedt.
- Lazarus [Lindahl, Carl Fredrik]. (1900.) Svenska millionärer. Stockholm. <runeberg.org> (2016-01-01).
- Lindenbaum, Arne. (1952.) Okrönte härskarinnor på Stockholms slott. Stockholm: Fritze.
- Linder, Gurli. (1924.) På den tiden : Några bilder från 1870-talets Stockholm. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Lindwall, Lilly. (1916.) Emilie Högqvist : Utkast till en biografi. Stockholm: Åhlén & Åkerlunds förlag A.-B.
- Löwenhielm, Carl Gustaf. (1927.) Minnen, del 1. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Nauckhoff, Johan Otto. (1844.) Anteckningar I, 1798-1844. Manuskript, Kungliga biblioteket.
- Odd, Orvar [Sturzen-Becker, Oscar Patric]. (1857.) Mamsell Högqvist och Mamsell Mars. I: Följetången på jernväg, del 2 (1857), sida 5-27. Helsingborg: F.A. Ewerlöf. <runeberg.org> (2016-01-01).
- Oscarsson, Ingemar. (1985.) Paul Meijer-Granqvist. Svenskt biografiskt lexikon, band 25 (1985-1987), sida 325. <riksarkivet.se> (2016-01-01).
- Personne, Nils. (1913.) Svenska Teatern, del 1-8 (1913-1927) [Tiden 1792-1842.] Stockholm: Wahlström & Widstrand. <archive.org> (2016-01-01).
- Meijer-Granqvist, Paul. (1912.) P.M.G. Emilie Högqvist in memoriam. 1812 29/4 1912. Aftonbladet, 1912-04-28.
- SBL. (1863.) Wieselgren, Harald. (red.) Svenskt biografiskt lexikon, band 5.
- SBHL. (1906.) Hofberg, Herman, m fl.. (red.) Högqvist, Sofia Emilia. Svenskt biografiskt handlexikon, del 1, sida 535. <runeberg.org> (2016-01-01).

- Silfverstolpe, Malla M. (1908.) Memoarer, del 1-4 (1908-1911). Stockholm: Bonnier.
<litteraturbanken.se> (2016-01-01).
- Stålberg, Wilhelmina. (1864.) Anteckningar om svenska qvinnor. Stockholm: P.G. Berg.
<runeberg.org> (2016-01-01).
- Swahn, Waldemar. (1924.) Den svenska Aspasia : kring några nyfunna brev från Emelie Högquist. Stockholm: Hugo Gebers förlag.
- Sylvia [Pfeiffer, Sara]. (1890.) Emilie Högqvist : Romantiserad skildring. Stockholm: Sundqvist. <runeberg.org> (2016-01-01).
- Söderberg, Verner. (1931.) Helga De la Brache. Svenskt biografiskt lexikon, band 10, s. 593.
<riksarkivet.se> (2016-01-01).
- Söderhjelm, Alma & Palmstierna, Carl Fredrik. (1944.) Oscar I. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Vannqvist, Olof Fredrik af. (1847.) Emilie Högquist : Minnesvård. Stockholm: Norstedt.
- Wachtmeister, Hans. (1915.) Anteckningar och bref från Carl Johanstiden : Ur landshöfdingen grefve Hans Wachtmeister den äldres papper. Stockholm: P.A. Norstedt & söners förlag.
- Wahlund, Per Erik. (1991.) Demoiselle: kokboksutgivarskan och restauratrisen Gustava Björklunds liv och verksamhet. Kalmar.
- Wieselgren, Oscar. (1939.) Emilie Högqvist : Ett livsöde ur vårt 1800-tals teaterhistoria. Nordisk familjeboks månadskrönika, 1939:8, ss. 517-526. <runeberg.org> (2016-01-01).
- Wikland, Erik. (1971.) S Emilie Högqvist. I: Svenskt biografiskt lexikon, band 19 (1971-1973), sida 679. <riksarkivet.se> (2016-01-01).